

Ks. Ryszard Banach*

UPJPII w Krakowie Wydział Teologiczny Sekcja w Tarnowie

I LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE A SEMINARIUM DUCHOWNE W TARNOWIE

Słowa klucze:

szkolnictwo w Tarnowie, Gimnazjum, I Liceum w Tarnowie, Seminarium Duchowne

Treść:

- I. Od powstania diecezji tarnowskiej do powstania Seminarium Duchownego
- II. Instytut Filozoficzny w Tarnowie (1837-1849)
- III. Gimnazjum w sąsiedztwie Seminarium Duchownego
- IV. I Gimnazjum szkołą kandydatów do kapłaństwa

Szkoła jest instytucją formacji człowieka, toteż w zmieniających się kształtach istniała od starożytności. Chrześcijaństwo powstało w czasie, gdy szkoły miały już długą tradycję grecko-rzymską i trwałe formy. Toteż pierwsi chrześcijanie wykorzystali istniejące już wzory szkół, dostosowując je do własnych potrzeb. Chrześcijaństwo to religia Słowa, które stało się Ciałem, Słowa, które trzeba przekazywać następnym pokoleniom, posługując się Księgą Słowa Bożego, czyli Biblią. Chrześcijanie to „ludzie Księgi” – jak ich określił Mahomet. Księga wymaga sztuki czytania. Stąd chrześcijaństwo, od początku przygotowując kandydatów do chrztu, tworzyło szkoły katechetyczne. Pierwsze szkoły bliższe były modelowi szkoły rabinackiej, żydowskiej, późniejsze w środowisku chrześcijan pochodzenia nieżydowskiego przejęły model szkoły klasycznej¹.

Niektóre z nich, jak Szkoła Aleksandryjska, osiągnęły sławę wielkiego ośrodka umysłowego dorównującego szkołom antycznej Grecji. W Bizan-

---

* Ks. dr Ryszard Banach, dr historii Kościoła, wykładowca historii Kościoła na Wydziale Teologicznym Sekcja w Tarnowie UPJPII w Krakowie. Dyrektor Archiwum Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie i Wydziału Teologicznego Sekcja w Tarnowie UPJPII w Krakowie.

¹ Por. H.-I. Marrou, *Historia wychowania w starożytności*, Warszawa 1969, s. 444-447.

cjum szkoły antyczne przetrwały do XV wieku, a w nauczaniu podstawowym Kościoła prawosławnego do XVIII wieku.

W Europie, albo ściślej w zachodniej części Imperium Romanum, na skutek zniszczeń spowodowanych „wędrowkami ludów” szkoła rzymska zanikła wraz z administracją rzymską. Pozostała łacińska nazwa *schola* i pewne formy szkół w ocalałych środowiskach chrześcijańskich, a szczególnie w środowiskach monastycznych. Klasztory benedyktyńskie odegrały olbrzymią rolę w kształtowaniu szkolnictwa średniowiecznego. Oprócz klasztorów ważną rolę odgrywały ośrodki administracji kościelnej, czyli miejscowości, gdzie mieszkali biskupi. W starożytności chrześcijańskiej wokół biskupa tworzyło się grono kapłańskie tzw. prezbiterów, diakoni i inne służby kościelne. Święty Augustyn, biskup Hippony żyjący w okresie rozkładu zachodniej części państwa rzymskiego, chcąc utrzymać model większej liczby duchowieństwa wokół biskupa, założył coś w rodzaju szkoły biskupiej. Podobnie czynili inni biskupi. Były to pierwsze formy szkół katedralnych. Już we wczesnym średniowieczu przyjęto program szkoły starożytnej w okrojonej formie, który przez wieki następne nazywano *septem artes liberales* dzielące się na *trivium* i *quadrivium*. *Trivium*: gramatyka retoryka, dialektyka (sztuka rozmowy). *Quadrivium*: geometria, arytmetyka, astronomia, muzyka.

W roku 787 cesarz Karol Wielki wydał sławną *Constitutio de scholis*, w której nakazał duchowieństwu zakładanie szkół. Od tego czasu władze państwowe pozostawiły szkolnictwo duchowieństwu i chętnie godziły się na monopol administracji kościelnej w tej dziedzinie. Przykładem niech będzie wypowiedź cesarza Ludwika Pobożnego: *Scholae publicae ex vestra auctoritate fiant*. Doniosłe znaczenie miała inicjatywa papieża Eugeniusza II, który na Synodzie Rzymskim w 829 roku nakazał organizowanie szkoły w każdej diecezji. Papież Leon IV w roku 853 zaś wydał zarządzenie utrzymania szkoły elementarnej w każdej parafii.

Zarządzenia i przepisy kościelne są realizowane i egzekwowane zależnie od sytuacji i dobrej woli. Los szkół zależał od konkretnych warunków i zaradności biskupów. Rozbudowana sieć szkół katedralnych, kolegiackich i klasztornych w Europie to osiągnięcie XII i XIII wieku². Przy klasztorach żeńskich zakładano szkoły dla dziewcząt. W szkołach najniższych, parafialnych, dziewcząt nie przyjmowano, choć żadnych zakazów nie było.

O początkach szkół w Polsce mamy bardzo skąpe wiadomości, jednak już w XIII wieku na pewno były. Szkoła i szpital to były instytucje tak związane z parafią jak dzisiaj kółko różańcowe czy koło ministrantów. Na przełomie XV i XVI wieku 90% parafii w archidiecezji krakowskiej, sądeckiej i prepozyturze wiślickiej diecezji krakowskiej miało swoje szkoły. Badania Eugeniusza Wiśniowskiego³ i ks. Bolesława Kumora⁴ nie potwierdziły

² Por. S. Kot, *Historia wychowania*, Lwów 1934; Ł. Kurdybacha, *Historia wychowania*, t. I, Warszawa 1967.

³ Por. E. Wiśniowski, *Prepozytura wiślicka do schyłku XVIII wieku*, Lublin 1976.

opinii Stanisława Kota i Łukasza Kurdybachy, że reformacja w Polsce przyczyniła się do wzrostu szkół, a kontreformacja do ich upadku. To było podyktowane okolicznościami wojennymi i klęskami żywiołowymi.

W czerwcu 1559 roku hetman Jan Tarnowski wydał ordynację dla szkoły miejskiej w Tarnowie, która już uprzednio istniała, ale kondycja tejże szkoły nie dawała satysfakcji hetmanowi pragnącemu świetności swego miasta. Cel swej ordynacji określił w słowach: „Aby talenty i młodzież w szkołach publicznych mogły być kształcone, należycie kierowane i wychowywane”. Zajmując się sprawami organizacyjnymi i zapleczem finansowym, hetman Tarnowski włączył się w akcję reorganizacji szkolnictwa polskiego XVI wieku⁵.

Również kanonicy kolegiaty tarnowskiej wykazywali troskę o szkołę. W roku 1578 ks. Marcin Łyczko zapisał 1000 zł na utrzymanie studenta w Krakowie, który byłby bakałarzem w szkole tarnowskiej⁶.

Warto sobie uświadomić, że w tym czasie w Tarnowie seminarium duchowne nie istniało. Seminarium duchowne polecił zakładać Sobór Trydencki na 23 sesji 15 lipca 1563 roku, zaś na ziemiach polskich najwcześniej powstały seminaria w 1565 roku w Braniewie i we Wrocławiu. Trzecim z kolei było seminarium we Włocławku założone w 1568 roku. W diecezji krakowskiej najwcześniej powstało w Krakowie na Wawelu tzw. zamkowe w 1601 roku (a więc wiele lat później niż ordynacja hetmana Tarnowskiego).

Młodzież z okolic Tarnowa, której marzyło się kapłaństwo, najpewniej trafiała właśnie do szkoły kolegiackiej zwanej Akademią⁷.

Do 1773 roku w Polsce szkoły były w rękach Kościoła. Natomiast w Galicji szkoły trywialne czy ludowe pozostawiono pod zarządem kościelnym, a szkoły średnie i wyższe podporządkowano bezpośrednio administracji państwowej.

W Tarnowie stało się to 3 listopada 1784 roku, kiedy istniejąca od dawna szkoła przy kolegiacie – od 1760 z tytułem Akademii – została zamieniona na cesarsko-królewskie Gimnazjum⁸.

---

⁴ Por. B. Kumor, *Powstanie i rozwój sieci parafialnej w Małopolsce południowej do końca XVI wieku*, „Prawo Kanoniczne” 5(1962) i 6(1963); tenże, *Szkolnictwo w Sądecczyźnie w okresie przedrozbiorowym*, „Rocznik Sądecki” 8(1967), s. 335-368.

⁵ Por. Z. Ruta, J. Ryś, *I Liceum Ogólnokształcące im. Kazimierza Brodzińskiego do 1939 roku*, Kraków 1999, s. 15-16.

⁶ Por. tamże, s. 16-19.

⁷ Por. tamże, s. 33-58.

⁸ Por. tamże, s. 61-68.

I. OD POWSTANIA DIECEZJI TARNOWSKIEJ DO POWSTANIA SEMINARIUM DUCHOWNEGO

Przekształcenie Akademioli w Gimnazjum nastąpiło w 1784 roku, a więc niedługo po samowolnym utworzeniu diecezji tarnowskiej przez cesarza Józefa II (dekretem 20 września 1783 roku). W 1786 roku diecezja tarnowska zyskała aprobatę papieża Piusa VI, który bullą *In suprema beati Petri cathedra* 13 marca 1786 oficjalnie utworzył diecezję tarnowską obejmującą cały obszar diecezji krakowskiej na terenie zaboru austriackiego (od Bielska-Białej po Duklę i Sandomierz)⁹. W chwili powstania diecezja tarnowska własnego seminarium duchownego nie miała. Cesarz Józef II nakazał zlikwidować wszystkie istniejące seminaria diecezjalne i utworzyć tzw. seminaria generalne. W Galicji powstały dwa takie seminaria generalne we Lwowie: jedno dla diecezji obrządku łacińskiego, drugie dla diecezji obrządku greckokatolickiego, potocznie zwane ruskim. Kandydaci do kapłaństwa z diecezji tarnowskiej zmuszeni byli wędrować do Lwowa. By dostać się do seminarium, jako kandydaci diecezji tarnowskiej musieli zgłosić się do Konsystorza Biskupiego (Kurii) w Tarnowie, a następnie otrzymać skierowanie do Lwowa. Seminarzyści z wszystkich diecezji i zakonów mieszkali w seminarium, zaś wykłady mieli na wydziale teologicznym Uniwersytetu Lwowskiego, który na kilka lat został zredukowany do roli Liceum (1805-1817). Studia teologiczne trwały trzy, a od 1812 roku cztery lata. Ale na studia teologiczne nie przyjmowano absolwentów gimnazjów. Teologię można było studiować po ukończeniu wydziału filozoficznego. Na przestrzeni lat 1784-1838 zmieniał się kilkakrotnie czas trwania studiów filozoficznych. Do 1785 dwa lata, 1785-1805 trzy lata, 1805-1813 znów dwa lata, od 1813 przywrócono trzyletni kurs, ale kandydatów na teologię zwalniano z trzeciego roku. Zanim został księdzem, 17-letni absolwent gimnazjum miał przed sobą jeszcze 5 lub 6 lat studiów. Nie garnęli się kandydaci do seminarium generalnego, choć potrzeby na tak rozległym terenie diecezji tarnowskiej były wielkie a brak kapłanów dokuczliwy. W roku 1788 skończyło seminarium czterech, w 1789 – jeden, zaś w 1790 – trzech. Do czasu zlikwidowania diecezji tarnowskiej (1807) sytuacja się nie poprawiła. Owszem, wielu kandydatów z terenu diecezji tarnowskiej w trakcie studiów przechodziło do diecezji lwowskiej.

Po skończeniu studiów we Lwowie klerycy przybywali do Tarnowa, by tu przygotować się do święceń kapłańskich w tzw. domu prezbyterialnym, który jakiś czas mieścił się w dawnym domu psalterzystów (na terenie dzisiejszego placu katedralnego). W przyszłości miał się mieścić w budynku skasowanego klasztoru bernardynów. Niestety, źródła niewiele o tym mówią¹⁰.

⁹ Por. B. Kumor, *Diecezja tarnowska. Dzieje ustroju i organizacji 1786-1985*, Kraków 1985, s. 38-52.

¹⁰ Por. R. Banach, *Początki Seminarium Duchownego w Tarnowie*, „Tarnowskie Studia Teologiczne” 5(1972), s. 184-188.

W roku 1807 diecezja tarnowska została skasowana, a Tarnów włączono do diecezji przemyskiej, choć wcześniej do niej nie należał. Katedrę zamieniono na zwyczajny kościół parafialny. Absolwenci tarnowskiego gimnazjum, którzy wybierali kapłaństwo, wędrowali odtąd do Przemyśla, a stamtąd do Lwowa. Tak uczynił późniejszy biskup tarnowski Józef Grzegorz Wojtarowicz. Dopiero w 1819 roku przywrócono seminarium diecezjalne w Przemyśle.

W 1821 roku teren skasowanej diecezji tarnowskiej wszedł w większej części do nowo utworzonej diecezji tynieckiej. Pierwszym biskupem tej diecezji został benedyktyn niemiecki Gregor Thomas Ziegler (1770-1852), który w latach 1806-1809 był przeorem zniemczonego opactwa w Tyńcu¹¹. W następnych latach po opuszczeniu Tyńca był profesorem w Lincu (Linz), a następnie na Uniwersytecie Wiedeńskim. Konsekrację biskupią przyjął 29 czerwca 1822 roku w Wiedniu, zaś 18 sierpnia 1822 roku odbył ingres do katedry w Tyńcu, którą znał jako kościół klasztorny opactwa tynieckiego. Po ingresie opuścił Tyniec i zamieszkał w Bochni. W Bochni też utworzył wszystkie struktury nowej diecezji jak konsystorz (Kuria), kapituła katedralna i co dla nas szczególnie ważne – seminarium duchowne. Obejmowało ono tylko ostatni (IV) rocznik studentów teologii i w dniu otwarcia, czyli w dniu 15 listopada 1822 roku, w budynku dawnego klasztoru dominikanów w Bochni było siedmiu kleryków i dwóch przełożonych. Ponieważ biskup Ziegler zabiegał o przeniesienie stolicy diecezji z Tyńca do większego miasta, np. Bochni czy Tarnowa, po kilku latach, w 1826 roku, doszło do zmiany stolicy diecezji, a tym samym zmiany nazwy diecezji. Nową stolicą został Tarnów. Tym samym została przywrócona po 19 latach diecezja tarnowska. W tym samym 1826 roku wszystkie instytucje diecezjalne zostały przeniesione do Tarnowa, w tym również seminarium duchowne (Pastoralistów), które znalazło się w pomieszczeniach skasowanego klasztoru bernardyńskiego.

Ponieważ dom biskupi przy rynku i katedra poddane były remontom i przeróbkom (adaptacjom), ingres do katedry odbył się dopiero w 1827 roku, po czym biskup Gregor Thomas Ziegler (do 1826 tyniecki, a od 1826 tarnowski) zrezygnował z diecezji tarnowskiej, by objąć nową diecezję w Austrii w Lincu (Linz)¹². Zanim jednak opuścił Galicję, przygotował plany budowy nowego seminarium duchownego w Tarnowie. Zezwolenie na budowę władze centralne w Wiedniu wyraziły już w chwili tworzenia diecezji tarnowskiej. Niestety, wraz z wyjazdem biskupa Zieglera zaniechana została sprawa budowy nowego seminarium. Tak więc od 1826 do 1838 roku kandydaci do kapłaństwa z diecezji tarnowskiej musieli w dalszym ciągu udawać się do Lwowa lub Przemyśla, by dopiero po trzech latach przybyć do Tarnowa. W Tarnowie odbywali studia IV roku teologii i przygotowywali się do święceń kapłańskich. Mieszkali przy ulicy Bernardyńskiej. Bliżej niż

¹¹ Por. W. Chotkowski, *Ostatnie lata benedyktynów w Tyńcu*, Kraków 1900, s. 37-71.

¹² Por. J. Pączek, *Biskup Grzegorz Tomasz Ziegler jako organizator diecezji tynieckiej (tarnowskiej)*, „Prawo Kanoniczne” 12(1969), nr 3-4, s. 129-200.

klerycy mieli do katedry gimnazjaliści, którzy wciąż zajmowali budynek dawnej Akademii, czyli budynek dzisiejszego Muzeum Diecezjalnego¹³.

II. INSTYTUT FILOZOFICZNY W TARNOWIE (1837-1849)

4 marca 1832 biskupem tarnowskim został zamianowany biskup pomocniczy z Pragi Frantisek de Paula Pisztek (Pischtek). Ingres do katedry tarnowskiej odbył 10 czerwca 1832. Już po trzech latach, w 1836 roku przeniósł się z Tarnowa na stolicę arcybiskupów lwowskich. Jednak w tym krótkim czasie pobytu w Tarnowie zdołał nie tylko założyć szpital miejski, ale też uzyskać zgodę władz austriackich na budowę nowego gmachu seminarium duchownego. Uzyskał od władz miejskich Tarnowa obszerny plac na terenie dawnego kościelnego folwarku Podwale i Dyksonówka. Budowa rozpoczęła się pod nadzorem inżyniera obwodowego Wacława Jarosza w 1835 roku. W 1837 roku budynek był już wybudowany w stanie surowym. W południowym skrzydle budynku umieszczono Instytut Filozoficzny. Uroczyste otwarcie nowej szkoły w Tarnowie odbyło się 17 września 1837 przy udziale całego gimnazjum tarnowskiego. Na pierwszy rok Instytutu Filozoficznego przyjęto 82 uczniów. W następnym, 1838 roku otwarto drugi rok Instytutu Filozoficznego. Równocześnie otwarto uroczyscie w nowym gmachu Seminarium Duchowne obejmujące wszystkich alumnów oraz 4-letni Instytut Teologiczny. Była to uroczystość imponująca. Po uroczystej Mszy św. w katedrze odprawionej przez biskupa tarnowskiego Franciszka Zachariasiewicza wszyscy uczestnicy udali się do nowego gmachu. Mieszkańcami stałymi gmachu byli alumni Seminarium w liczbie 103 (73 teologów i 30 filozofów), przełożeni (5) oraz obsługa: furtyanin (portier), kucharz i kilku służących. Jak podaje Kronika Gimnazjum, w uroczystości wzięło udział ok. 100 filozofów i 220 gimnazjalistów. Tarnów w roku 1838 stał się nagle największym po Lwowie skupiskiem młodzieży w Galicji¹⁴.

W gmachu Seminarium Duchownego mieściły się trzy instytucje: Seminarium Duchowne jako instytucja wychowawcza kandydatów do kapłaństwa, Instytut Teologiczny, który był autonomicznym uniwersyteckim wydziałem teologicznym i zorganizowany był dokładnie według 4-letniego wzoru studiów teologicznych w uniwersytetach austriackich z zespołem katedr: prawa kościelnego i historii Kościoła, teologii moralnej, teologii dogmatycznej i teologii pastoralnej. Trzecią instytucją był dwuletni Instytut Filozoficzny, zwany też Studium Filozoficznym. Traktowany był jako studium przygotowawcze do właściwych studiów uniwersyteckich. W Tarnowie było to studium przygotowawcze do teologii. Obejmowało takie przed-

---

¹³ Por. W. Szczebak, *Muzeum Diecezjalne w Tarnowie*, Tarnów 2003, s. 142-144; Z. Ruta, J. Ryś, *I Liceum Ogólnokształcące im. Kazimierza Brodzińskiego do 1939 roku*, dz. cyt., s. 120-122.

¹⁴ Por. R. Banach, *Powstanie i organizacja Seminarium Duchownego w Tarnowie*, „Rocznik Tarnowski” 1990, s. 29-34.

miot, jak: historia powszechna, matematyka czysta, fizyka i matematyka stosowana, historia naturalna (przyroda), pedagogika i kilka innych. Dyrektorem Instytutu Filozoficznego był naczelnik cyrkułu tarnowskiego, ale w praktyce kierował nim zastępca, którym od początku był ks. dr Antoni Gałęcki. Był on równocześnie nauczycielem religii, którą wciągnięto do programu szkolnego w pierwszych latach panowania Franciszka I. Profesorami byli: Wacław (Wenzel) Sacher, Mikołaj Lipiński, Wilhelm Matzke, Wawrzyniec Sieber i Konstanty Mikiciński. Zarówno dyrektor, jak i profesori przychodzili na zajęcia z zewnątrz przez pierwszą bramę budynku w skrzydle południowym. Podobnie przychodziła na zajęcia młodzież. Tylko część studentów filozofii przychodziła na zajęcia drzwiami wewnętrznymi. W roku 1838 było ich 30. Mieszkali w Seminarium, byli klerykami na równi ze studentami teologii, ale w wykładach brali udział wraz z pozostałymi studentami przychodzącymi z zewnątrz i mieszkającymi w domach rodzinnych lub na stancjach. Wszystkich studentów filozofii, eksternistów i seminarzystów, było w 1838 roku 102.

Ci, którzy po skończeniu filozofii nie wybierali dalszych studiów, mogli się starać o posadę nauczyciela lub urzędnika. Pensje profesorów filozofii były znaczące, bo wynosiły 800 florenów. Wpłacano je z funduszu szkolnego. Były one wyższe od pensji profesorów Instytutu Teologicznego, którzy otrzymywali 600 florenów rocznie z funduszu religijnego.

Instytut Filozoficzny w Tarnowie stał się ogniskiem młodzieżowych konspiracji patriotycznych w latach 1837-1846 i doskonałą okazją do wciągnięcia w działania spiskowe kleryków seminarium duchownego. Po tzw. rzezi galicyjskiej w 1846 roku policja wpadła na trop zaangażowania w konspirację seminarzystów tarnowskich. Prefekt seminarium opiekujący się studentami filozofii, ks. Jan Chełmecki i 19 kleryków ze wszystkich lat teologii i filozofii trafiło do więzienia¹⁵.

Instytut Filozoficzny istniał do 1849 roku. Od tego roku połączony został z gimnazjum jako dwie ostatnie klasy: VII i VIII. Południowe skrzydło seminarium pozostało jakby częścią gimnazjum, które zajęło jeszcze więcej pomieszczeń niż miał Instytut Filozoficzny. Do Seminarium przyjmowano kandydatów po VI klasie gimnazjalnej i tak było aż do roku 1869/70. Odtąd seminarzystami mogli być tylko studenci teologii, czyli absolwenci gimnazjum, choć nie zawsze po maturze, jako że wielu gimnazjalistów ten egzamin odstraszał.

III. GIMNAZJUM W SĄSIEDZTWIE SEMINARIUM DUCHOWNEGO

Gmach Seminarium Duchownego był pierwszym budynkiem na terenie dawnego folwarku Podwale Dyksonówka. Dojazd do gmachu urządzono staraniem pierwszego rektora Seminarium ks. Michała Króla i kleryków.

---

¹⁵ Por. R. Banach, *Seminarium Duchowne w 1846 roku*, „Rocznik Bocheński”, t. IV, (1996), s. 11-122.

Promenada kasztanowa urządzona została również staraniem seminarium. Następnie ks. M. Król zajął się urządzeniem ogrodu seminaryjnego. Podwórze dojazdowe do budynku seminarium mieściło się od strony miasta, czyli od strony południowej, w tym miejscu, gdzie obecnie stoi gmach I Liceum. Oczywiście, oprócz wjazdu na podwórze seminaryjne budynek miał trzy bramy, z których główna, środkowa, służyła profesorom Instytutu Teologicznego i przełożonym czy alumnom Seminarium, północna była dla pracowników kuchni, natomiast południowa służyła studentom i profesorom Instytutu Filozoficznego, a od 1849 roku Wyższego Gimnazjum. Relacje między Gimnazjum a Seminarium wyglądały różnie. Miały swoje blaski i cienie. O tych ostatnich dość dużo zachowało się w aktach archiwalnych z czasów rektora ks. Marcina Leśniaka.

Ksiądz Marcin Leśniak był rektorem Seminarium Duchownego w Tarnowie przez 29 lat, bo od 1856 do 1885. Zajmowanie części gmachu Seminarium przez gimnazjum traktował jako uciążliwość i podjął usilne starania, by cały budynek należał do seminarium. Był dobrym kancelistą i nie zrażał się trudnościami. Korespondencja w sprawie usunięcia gimnazjum z budynku seminaryjnego trwała przez wiele lat. Trzeba jeszcze dodać, że parter seminarium do 1862 roku był zajęty przez urząd podatkowy. Dla rektora Leśniaka ideałem porządku w seminarium była pewnego rodzaju klauzura, toteż robił wszystko, by swój cel osiągnąć. Ale dyrekcji gimnazjum też zależało na poprawieniu warunków lokalowych, które wskutek wzrastającej liczby młodzieży były trudne. Wreszcie z początkiem lat 70. podjęto decyzję budowy nowego gmachu dla gimnazjum. Władze miejskie przeznaczyły na ten cel parcelę obok Seminarium Duchownego. Ponieważ parcela była niewystarczająca, by wzniesć na niej obszerny wzorowy budynek szkolny, zwrócono się do władz kościelnych o odstąpienie części podwórza seminaryjnego. Ksiądz rektor M. Leśniak był temu przeciwny. Uważał, że w Tarnowie jest wiele innych możliwych i odpowiedniejszych parcel. W prasie tarnowskiej rozpoczęła się napastliwa nagonka na władze kościelne diecezji tarnowskiej.

Dla świętego spokoju biskup Józef Pukalski zdecydował odstąpić część podwórza seminaryjnego. Ksiądz rektor Leśniak wystosował wtedy do Konsystorza Biskupiego obszerny memoriał, w którym wyliczył wszystkie kłopoty Seminarium z powodu gimnazjum i z goryczą przepowiadał, że odstąpienie podwórza stanie się przyczyną dalszych, z powodu zaborczości władz szkolnych¹⁶. Na rozszerzonej kosztem seminarium parceli w dniu 1 maja 1876 roku położono kamień węgielny pod budowę gmachu, a w roku 1877/78 rozpoczęto już zajęcia szkolne w nowym budynku. Proroctwa ks. Leśniaka po części się sprawdziły, bo dziś od strony południowej w ogóle Seminarium nie ma podwórza – zamienione zostało na boisko szkolne – a przy rozbudowie hali sportowej w latach 70. XX wieku znów Seminarium

---

¹⁶ Por. R. Banach, *Seminarium Duchowne w Tarnowie*, Lublin 1985 (mps Archiwum Uniwersyteckie KUL, TD488), s. 228.

stało się przedmiotem nacisków i oskarżeń, by je zmusić do odstąpienia fragmentu ogrodu.

IV. I GIMNAZJUM SZKOŁĄ KANDYDATÓW DO KAPŁAŃSTWA

Bezpośrednie sąsiedztwo Gimnazjum (później wraz z Liceum) obok Seminarium sprawiało, że wielu wychowanków szkoły, spoglądając na sąsiedni gmach, decydowało się na wybór kapłaństwa. Tak było jeszcze przed założeniem przez biskupa Leona Wałęgę w 1901 roku Małego Seminarium. Trzeba tu przypomnieć, że od powstania przed 450 laty do 1962 roku było to gimnazjum męskie. Wielu wychowanków bursy św. Kazimierza kierowało również swoje kroki po ukończeniu gimnazjum do Seminarium¹⁷.

Od chwili założenia Małego Seminarium (1901) – w I Gimnazjum pojawiła się szczególna grupa uczniów – małoseminarzystów, których pozostali uczniowie zwali „biskupiakami”¹⁸. Mieszkali bowiem – początkowo w domu biskupim przy Rynku (dziś Pasaż Tertila), zaś od 1913 roku w osobnym budynku przy ówczesnej ulicy Chyszowskiej (dziś ul. Mościckiego), w sąsiedztwie domu biskupiego. Początkowo była to niewielka grupka uczniów. Z czasem ich liczba wzrastała, ale nigdy nie przekraczała 18% ogólnej liczby uczniów. Od 1928 roku część małoseminarzystów zaczęła uczęszczać do II Gimnazjum. Tak już pozostało do 1938 roku¹⁹. Ostatni rok przed II wojną światową (na skutek reformy gimnazjów przez ministra Janusza Jędrzejowicza) znów wszyscy małoseminarzyści znaleźli się w I Gimnazjum.

Po II wojnie światowej do 1950 roku uczęszczali jak dawniej do I Gimnazjum i Liceum, gdyż II Gimnazjum męskie przestało istnieć (pozostało II Gimnazjum żeńskie), natomiast w roku 1950 małoseminarzyści zostali usunięci z I Liceum bez szans na przyjęcie do jakiejkolwiek szkoły. Pośród tych wyrzuconych z I LO małoseminarzystów był też obecny biskup Władysław Bobowski, który zmuszony był zdawać maturę w Krakowie jako eksternista. Małe Seminarium zorganizowało więc sobie własne Studium Humanistyczne, które zajęło pomieszczenia w gmachu Wyższego Seminarium, zajmowane w XIX wieku (do wybudowania obecnego gmachu I LO) właśnie przez gimnazjum. W następnych latach, tzw. stalinowskich, w I LO małoseminarzystów nie było. Mimo to w dalszym ciągu niemal co roku jakiś absolwent I LO zgłaszał się do Seminarium Duchownego. Małoseminarzyści wrócili do budynku I LO dopiero w 1958 roku jako uczniowie tzw. Korespondencyjnego Liceum dla pracujących, w którym uzyskiwali maturę państwową. Sytuacja ta nie trwała długo. Istnienie bowiem Małego Seminarium było solą w oku dla władzy komunistycznej. W 1963 roku, w czasie wakacji (21 sierpnia), Małe Seminarium zostało w brutalny sposób zlikwidowane

¹⁷ Por. J. Nowak, *Bursa św. Kazimierza*, Tarnów 1977 (mps BSDT).

¹⁸ Por. J. Bielatowicz, *Książeczka*, Londyn 1961, s. 206.

¹⁹ Por. E. Krężel, *Małe Seminarium w Tarnowie (1901-1963)*, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne”, XXXIV (1987), z. 4, s. 94-105.

przez milicję²⁰. Absolwenci I LO trafiali jednak nadal do bramy Seminarium Duchownego.

* * *

Całościowy wykaz absolwentów I Gimnazjum i I Liceum w Tarnowie, którzy wybrali stan duchowny, jest imponujący. W latach 1899-1930 w matrykułach (czyli Księgach wpisów) Seminarium figuruje 283 absolwentów I Gimnazjum²¹. Od 1930 roku brak jest Księgi immatrykulacyjnej do 1947 roku, ale na podstawie różnych źródeł można ustalić, że w tym czasie, łącznie z czasem okupacji, do Seminarium Duchownego trafiło 75 absolwentów. Wielu z nich musiało zdobywać maturę w trudnych warunkach lat wojennych, niekiedy w lesie, w partyzantce. Wśród nich był również Józef Gucwa, późniejszy biskup pomocniczy w Tarnowie. Godni zainteresowania są najstarsi z żyjących kapłanów, absolwentów I LO²².

Po II wojnie światowej mimo przeszkód i szykan 150 licealistów z I LO otrzymało święcenia kapłańskie w tarnowskim Seminarium Duchownym, a 7 aktualnie (2009) przygotowuje się do kapłaństwa. Jeśli dodamy do tego tych, którzy poszli do innych diecezji czy zgromadzeń zakonnych, to w pewnym sensie I LO można nazwać szkołą kandydatów do kapłaństwa.

Wśród absolwentów I Gimnazjum czy później Liceum na szczególne wyróżnienie zasługują:

(1) Uczni. Do tej grupy należą:

Ksiądz Stanisław Adamczyk, ur. 1900, maturę zdał 1919, prof. KUL, zmarł w 1971.

Ksiądz Józef Homerski, ur. 1922, maturę zdał w Brzesku w 1945, święcenia kapłańskie przyjął w 1948, zmarł w 2004.

Ksiądz Bolesław Stanisław Kumor, ur. 1 XII 1925 w Szymanowicach koło Nowego Sącza, gimnazjum rozpoczął w Nowym Sączu, po wojnie wstąpił do Małego Seminarium i tym samym znalazł się w I Liceum. Maturę zdał z wynikiem bardzo dobrym i pierwszą lokatą w 1947 roku. W tym roku wstąpił do Seminarium Duchownego. Wyświęcony 4 V 1952. Prefekt I IX 1957 i zastępca dyrektora ADT, studia na KUL, prof. zwycz. KUL 1987. Zmarł w 2002 roku nagle przy pisaniu V tomu dziejów diecezji krakowskiej.

---

²⁰ Por. tamże, s. 105-107.

²¹ ASDT, *Matricula Studiosorum S. Theologiae in Instituto Theologico Dioecetano Tarnoviensi ab a. 1893/4-1931/2*.

²² W 1999 roku byli to: ks. Władysław Bochenek – rezydent w Rzepienniku Strzyżewskim, ks. Stanisław Gąsiorek przebywający w Gorlicach, który święcenia otrzymał w 1940 roku, ks. Józef Hereśniak, który dyplom maturalny uzyskał tuż przed wybuchem II wojny światowej w 1939 roku, a święcenia kapłańskie otrzymał w 1945 roku, ks. Stanisław Jasiak – rezydent z Szynwałdu, ks. Marian Krężel – rezydent w Porębie Radlnej, ks. Stanisław Nowak – rezydent w Nowym Sączu, ks. Józef Podolański – rezydent w Dębicy, ks. Ludwik Urbański z Łękawicy, ks. Piotr Wenda z Wierchosławic, ks. Leon Zorek z Muszyny i ks. Wojciech Zygmunt – rezydent w Kupieninie.

Ksiądz Stanisław Łach, wybitny biblista, ur. 1906, absolwent I Gimnazjum 1926, prof. zwycz. KUL. Zmarł 6 VI 1983.

Ksiądz Jan Łach, rektor ATK w Warszawie (dziś: Uniwersytet kard. Stefana Wyszyńskiego). Obecnie jako emeryt przebywa w rodzinnej miejscowości w Gorzkowie k/Bochni.

Ksiądz Henryk Szmulewicz, absolwent 1982, prof. teologii dogmatycznej, znany też jako egzorcysta diecezji tarnowskiej.

(2) Wybitni katecheci:

Ksiądz Walenty Gadowski, autor wielu katechizmów, twórca metody katechetycznej, ur. 1861 w Nowym Wiśniczu, gimnazjum rozpoczął w Bochni, następnie przeniósł się do Tarnowa i tu zdał maturę w 1880 roku. Świecenia otrzymał 15 VII 1884, zaś od 1887 roku był katechetą w różnych szkołach Tarnowa, by wreszcie od 1913 roku objąć wykłady katechetyki w Seminarium Duchownym w Tarnowie. W 1925 roku przeszedł na emeryturę i osiadł w Bochni.

Ksiądz Jan Paciorek, ur. 11 VI 1895 w Leszczynie k/Bochni. Matura tuż przed I wojną światową, święcenia kapłańskie 1918, długoletni katecheta w I LO. Zmarł 26 XI 1980 w Tarnowie.

(3) Działacze społeczni i polityczni:

Ksiądz dr Adam Kopyciński (1849-1914).

Ksiądz dr Michał Żyguliński (1864-1912).

Ksiądz dr Jan Czuj, (1886-1957), I rektor ATK w Warszawie (dziś UKSW).

(4) Gorliwi duszpasterze:

Ksiądz Jan Bochenek (+1976).

Ksiądz Władysław Bochenek (+2002).

Ksiądz Józef Chrząszcz (+1935).

Ksiądz Stanisław Dutkiewicz ur. 1862, gimnazjum ukończył 1882, święcenia 1886, studia w Rzymie, 1888 ojciec duchowny w Seminarium Duchownym. Od 1897 proboszcz w Żegocinie, 1904 rektor Seminarium Duchownego, a potem proboszcz w Tuchowie. Zmarł 1926.

Ksiądz Piotr Halak, ur. w Porębie Radlnej 3 VI 1862, gimnazjum ukończył 1882, powołany do wojska rozpoczął studia teologiczne (dlatego miał być kapłanem wojskowym), święcenia przyjął 22 VII 1886. Obydwaj z ks. Dutkiewiczem w 1903 roku założyli stowarzyszenie kapłańskie mające na celu wytrwanie w świętości, proboszcz w Porębie Radlnej od 1896, w Trzcianie k/Bochni od 1903. W Gręboszowie od 1907. Zmarł w szpitalu tarnowskim 17 XI 1931.

(5) Męczennicy:

Ksiądz Władysław Deszcz, ur. 9 I 1915 w Stanach Zjednoczonych, w rodzinie emigrantów z Ujścia Jezuickiego par. Gręboszów, po powrocie do Polski zam. w Wietrzychowicach, maturę zdał 1933 z wyróżnieniem, święcenia przyjął 29 VI 1938, zamianowany wikariuszem w Nowym Sączu, rozstrzelany w Biegonicach wraz z 40 innymi 21 VIII 1941.

Ksiądz Mieczysław Dydyński (1906-1944), proboszcz w Kamienicy, rozstrzelany w Rdziostowie na Krwawym Wzgórzu wraz z innymi.

Ksiądz Tadeusz Kaczmarczyk, ur. 18 XI 1908 w Stróżach k/Zakliczyna, absolwent 1927, święcenia przyjął 26 III 1932.

Ksiądz Stanisław Kaczmarczyk, ur. w Stróżach 16 XII 1906, absolwent 1927, święcenia przyjął 29 VI 1933, wikariusz w Radomyślu, włączył się w konspirację, trafił do więzienia w Tarnowie, wywieziony do Oświęcimia zmarł 31 VII 1942.

Ksiądz Józef Paciorek, rozstrzelany w Oświęcimiu 19 VI 1942.

Ksiądz Franciszek Pajdo, proboszcz w Dobrkowie, zmarł w Dachau 4 V 1945.

(6) Biskupi:

Ksiądz bp Michał Korczyński, bp przemyski, uczęszczał do gimnazjum w Tarnowie.

Ksiądz abp Franciszek Wierchlejski, ur. 1803 w Porębie k/N. Sącza, gimnazjum ukończył 1821(7), święcenia przyjął 1826, bp przemyski 1846, abp lwowski 1859, zmarł 1884 we Lwowie.

Ksiądz bp Józef Grzegorz Wojtarowicz (1791-1875), absolwent I Gimnazjum 1813, bp tarnowski (1940-1850).

Ksiądz bp Leon Wałęga (1859-1933), uczęszczał do gimnazjum w Tarnowie, skończył w Jaśle. Wrócił do Tarnowa jako biskup (1901).

Ksiądz bp Michał Bleharczyk (1905-1965), absolwent 1927, święcenia przyjął 1932, biskupem 1958, zmarł w Tarnowie, pochowany w Olszówce.

Ksiądz bp Karol Pękała (1902-1968), maturę zdał 1921, święcenia kapłańskie przyjął 1928, biskupem 1946.

Ksiądz bp Jan Obłąk (1913-1989), maturę zdał w 1931, święcenia przyjął 1936, konsekrowany na biskupa 1961.

Ksiądz bp Józef Gucwa (1923-2004), z powodu wybuchu II wojny światowej, nie mógł być absolwentem. Maturę zdawał konspiracyjnie.

Ksiądz bp Władysław Bobowski, ur. 1932, wyświęcony w 1957, bp pomocniczy od 1975.

Ksiądz abp Stanisław Budzik, ur. 1952, absolwent I LO 1971, wyświęcony w 1977, bp pomocniczy w Tarnowie 2004, abp lubelski od 2011.

Ksiądz bp Wiesław Lechowicz, ur. 1962, absolwent I LO 1981, święcenia kapłańskie 1987, bp pomocniczy w Tarnowie od 2007.

Wielu absolwentów I Gimnazjum wybierało kapłaństwo i szło do Seminarium Duchownego istniejącego obok.

Absolwenci I Gimnazjum zapisani w matrykułach alumnów Seminarium Duchownego (od XIX wieku):

Adamczyk Stanisław (1900-1971), prof. KUL (1946-1967).

Arczewski (Babiarz) Henryk (1914-1983), proboszcz w Mielcu.

Blecharczyk Michał (1905-1965), biskup.

Bochenek Jan (1893-1976), dr hab. prof. WSD, proboszcz parafii katedralnej w Tarnowie.

Bochenek Władysław (1908-2002), prof. WSD, proboszcz w Rzepieniku Strzyżewskim.

Brudz Józef (1912-1985), dr hab. teol. prof. WSD w Tarnowie.

Budzik Stanisław (ur. 1952, święc. 1977), abp.

Bujak Stefan (1911-1991).

Caliński (Cycoń) Jan (1908-1970), dr teol. prof. WSDT.

Chrząszcz Józef (1884-1935), katecheta w Tarnowie, redaktor „Naszej Sprawy”.

Cierniak Jędrzej (1885-1965), katecheta w Nowym Sączu.

Czerw Stefan (1892-1978), katecheta w Tarnowie.

Czuj Jan (1886-1957), prof. i rektor ATK w Warszawie.

Deszcz Władysław (1915-1941), wikariusz w Nowym Sączu.

Dutkiewicz Stanisław (1962-1926), dr prawa kanonicznego, rektor WSDT.

Dydyński Mieczysław (1906-1944), proboszcz w Kamienicy.

Dygoniewicz Władysław (1904-1983), katecheta w Tarnowie.

Dziedziak Ignacy (1904-1968), prof. prawa kanonicznego WSDT.

Gadowski Walenty (1861-1956), prof. katechetyki w WSD.

Gąsiorek Stanisław (1917-2009).

Gwiazdoń Wawrzyniec (1822-1885), dr teologii i prawa kanonicznego, administrator diecezji tarnowskiej.

Halak Piotr (1862-1931), proboszcz w Gręboszowie.

Hereśniak Józef, ur. 1919, święcenia przyjął 1951, obecnie emeryt.

Herr Franciszek (1906-1992).

Homerski Józef (1922-2004), prof. KUL.

Jakus Zygmunt (1886-1949), proboszcz w Gręboszowie.

Janota Eugeniusz (1823-1878), uczony krakowski Jarosz Jan (1905-1971), misjonarz w Brazylii.

Jarosz Kazimierz (1912-1979), proboszcz w Żabnie.

Jasica Stefan (1910-1982), proboszcz w Straszęcinie.

Juza Julian (1905-1976), proboszcz w Tęgoborzu.

Kaczmarczyk Stanisław (1906-1942), zginął w Oświęcimiu.

Kaczmarczyk Tadeusz (1908-1941), rozstrzelany w Biegonicach.

Kawula Karol (1910-1977), proboszcz w Siedliskach Bogusz.

Kłoch Józef (1878-1950), proboszcz w Otfinowie.

Kobos Stanisław (1914-1965), proboszcz w Lichwinie.

Kopyciński (Kopyto) Adam (1849-1914), dr teol. prof. WSD, proboszcz w Gawłuszowicach.

Kordela Stanisław (1881-1915), prefekt WSD.

Kornaus Wojciech (1886-1949), proboszcz w Radłowie.

Kosek Tomasz (1819-1890), ekspozyt w Ptaszkowej.

Kowalski Ludwik (1901-1983), dr teol., proboszcz w Limanowej.

Kumor Bolesław (1925-2002), prof. KUL.

Kurek Stanisław (1897-1981), proboszcz w Gręboszowie.

Kurek Władysław (1901-1961), proboszcz w Zawadzie k. Dębicy.

Kuropatwa Władysław (1878-1924), ekspozyt w Sromowcach.

Lacroix Franciszek (1823-1894), proboszcz w Radłowie.

Lesiak Władysław (1908-1977), dr teol., proboszcz w Nowym Sączu.

Lewandowski Piotr (1887-1952), maturzysta I LO 1906, proboszcz w Piwnicznej.

Lewartowski Ludwik (1821-1866), proboszcz w Inwałdzie.

Lubelski (Kaziród) Józef (1884-1943), dr teol., poseł na Sejm RP.

Łabno Piotr (1908-1982), proboszcz w Radłowie.

Łach Jan (ur. 1927), święcenia przyjął 1951, rezydent w Gorzkowie, b. prof. i rektor ATK w Warszawie.

Łach Stanisław (1906-1983), prof. KUL.

Łazarski Józef (1823-1882), proboszcz w Tyliczu.

Łoniowski (Baca) Jan (1890-1980), proboszcz w Siedlcach k. Nowego Sącza.

Łubiński (Lubiński) Wiktor (1820-1874), kapelan wojskowy.

Madej Wojciech (1909-1980), proboszcz w Mielcu.

Majka Józef (1918-1993), prof. KUL, rektor Wydziału Teologicznego we Wrocławiu.

Maniewski Konstanty (1825-1875), dr filozofii i teologii, proboszcz w Zasowie.

Martusiewicz Józef Kazimierz (1828-1881), prof. WSD, kanonik scholastyk KKT.

Matras Michał (1895-1977), proboszcz w Szczawnicy.

Maydl Wilhelm Maciej (1824-1849).

Michalik Antoni (1919-1985), proboszcz w Ryglicach.

Młodochowski (Bik) Józef (1891-1943), dr teol., prof. WSD, rektor Instytutu Polskiego w Rzymie.

Motyka Józef (1891-1962), proboszcz w Łęzkowicach.

Mróz Walenty (1889-1968), proboszcz w Porębie Radlnej.

Nikliborc Stanisław (1826-1889), proboszcz w Nockowej.

Obląg Jan (1913-1989), bp warmiński.

Odziomek Antoni (1883-1962), proboszcz w Starym Sączu.

Orzech Wojciech (1889-1945), katecheta w Tarnowie, prof. WSD.

Oskard Andrzej (1821- ?).

Oskard Ignacy (1830-1875), brał udział w powstaniu styczniowym.

- Otowski Henryk (1823-1904), proboszcz w Gręboszowie.
Pabian Jan (1883-1943), proboszcz w Krzyżanowicach.
Paciorek Jan (1895-1980), katecheta w Tarnowie, wykładowca WSD.
Paciorek Józef (1903-1942), redaktor „Naszej Sprawy”, dyrektor Dru-
karni Diecezjalnej.
Padykuła Karol (1886-1928), proboszcz w Tyliczu.
Pajdo Franciszek (1902-1945), proboszcz w Dobrkowie.
Pączek Jan (1911- ?), dr teol.
Pechnik Aleksander (1855-1935), redaktor „Gazety Kościelnej” we
Lwowie.
Pękala Karol (1902-1968), bp.
Pilch Ludwik Józef (1883-1943), kapelan WP.
Pochroń Józef (1909-1986), proboszcz w Łękawicy.
Prysak Jan (1911-1959), dr teol., prof. WSD.
Przybylski Wincenty, uwięziony 1846 jako kleryk SD.
Rajca Piotr (1889-1959), proboszcz w Łęgu Tarnowskim.
Rodak Stanisław (1891-1935), proboszcz w Wilczyskach.
Rogóż Aleksander (1890-1966), proboszcz w Tuchowie.
Rojkowski Ludwik (1827-1898), proboszcz w Cmolasie.
Rosner Jan (1817-1901), proboszcz w Chełmie.
Rosner Józef (1832-1911), proboszcz w Wojniczu.
Rusinowski Oswald (1828-1874), dr teol., prof. WSD, kanonik Kapituły
Krakowskiej.
Rybicki Ignacy (1819-1887), proboszcz w Wierzchosławicach.
Schlaghammer Adolf (1824-1900), kapelan wojskowy.
Serscheń Edward (1822-1899), proboszcz w Podgórzu (Kraków).
Sitko Franciszek (1897-1981), proboszcz w Zabawie.
Siwadło Ludwik (1907-1992), proboszcz w Piwnicznej.
Słowik Józef (1909-1982), proboszcz w Sarnowie.
Smidowicz Henryk (1821-1869), proboszcz w Chełmie.
Solak Jan (1863-1922), proboszcz w Baranowie Sandomierskim.
Sroczyński Alexander (1822-1897), proboszcz w Małej.
Sroka Michał (1887-1931), proboszcz w Baranowie Sandomierskim.
Stach Piotr (1886-1961), prof. UJK we Lwowie, prof. UJ w Krakowie.
Stańczyk Antoni (1892-1943), proboszcz w Chorzelowie.
Stański Tomasz (1798-1868), proboszcz w Szynwałdzie.
Stefański Adam (1891-1961), katecheta w Mielcu.
Sulkowski Stanisław (1913-1987), proboszcz w Woli Łużańskiej.
Suwada Karol (1879-1918), proboszcz w Borowej.
Szkłarski Józef Wojciech (1823-1870), proboszcz w Gawłuszowicach.
Szmulewicz Henryk (ur. 1963), święcenia przyjął 1988.
Szott Michał (1827-1905), proboszcz w Krościenku.
Then Józef Walenty (1825-1873), katecheta Gimnazjum w Tarnowie.
Towarnicki Wojciech (1823-1891), proboszcz w Cerekwi.

- Trytek Władysław Jan (1890-1952), proboszcz w Moszczenicy.
- Turner Leon (1827- ?), przyszedł do Seminarium Duchownego, ale nie został wyświęcony (?).
- Twardowski Jan (1814-1880), proboszcz w Pobiedrze.
- Warecki (Waryas) Piotr (1889-1946), katecheta w Pilźnie.
- Watzka Józef (1831-1909), prof. WSDT, prof. Uniwersytetu Lwowskiego.
- Wdowiak Józef (1881-1912), wikariusz w Barcicach.
- Weryński Henryk (1892-1985), kapelan wojskowy, pisarz i działacz społeczny.
- Węgrzyn Jan (1893-1969), proboszcz w Woli Rzędzińskiej.
- Wiślicki (Jaje) Jan (1879-1944), prof. KUL.
- Witek Józef (1872-1954), odnowiciel kongregacji filipinów.
- Włoch Tomasz (1868-1956), dr teol., prof. WSD.
- Wojtarowicz Józef Grzegorz (1791-1875), bp, absolwent Gimn. 1813.
- Wydro Antoni (1825-1863), proboszcz w Pobiedrze.
- Zachara Jan (1882-1954).
- Zając Andrzej (1846-1928), proboszcz w Wadowicach (był proboszczem dzieciństwa Karola Wojtyły).
- Zalasiński Andrzej (1888-1962), proboszcz w Maszkienicach.
- Zapałowicz Ignacy (1821-?), proboszcz w Zebrzydowicach.
- Zatorski Kazimierz (1908-2000), proboszcz w Porąbce Uszewskiej.
- Zieliński Roman (1897-1961), katecheta w Tarnowie.
- Zwierż Jan (1903-1995), dr teol., katecheta w Ropczycach, działacz społeczny.
- Zygmunt Wojciech (1911-200?), proboszcz w Ochotnicy.
- Zyguliński (Żyguliński) Michał (1864-1912), dr filozofii, teologii i prawa kanonicznego, prof. WSDT, działacz społeczny w Tarnowie, poseł do Rady Państwa w Wiedniu.
- Zymuła Stefan (1920-1985), katecheta w Tarnowie, proboszcz w Szynwałdzie.
- Żarlikowski Władysław (1825-1886), proboszcz w Wojakowej.

FIRST LICEUM AND PRISTER SEMINARY IN TARNOW

Summary

The article, after the general introduction on general education and its relationship to the Church in post-war Poland, discusses the connections between the diocesan seminary in Tarnow, the Gimnazjum, and later First Liceum in Tarnow. These relationships were in fact particular. In 1837 was established the Institute of Philosophy, which was placed in a newly constructed building of the Seminary. In 1849

the Institute of Philosophy combined with the Gimnazjum as the two highest classes, which were still housed in the Seminary buildings. It is only after the construction of a new building for the Gimnazjum in the immediate vicinity of the Seminary, and partly on its territory, that Gimnazjum pupils no longer occupy space in the building of the Seminary. Once created the so called Minor Seminary (1901), his pupils were students of that Gimnazjum and after their graduation became the Seminary alumni. After World War II (1950) Communist authorities removed the alumni of the Minor Seminary from the Gimnazjum and Liceum, but the immediate vicinity of these institutions meant that a large percentage of Gimnazjum pupils were reported to enroll in the Seminary. The number of Gimnazjum graduates who chose the priesthood is impressive.

Keywords:

education in Tarnow, Gimnazjum, First Liceum in Tarnow, Seminary

